

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

II. De Sacramentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

INSTITUTIONUM JURIS CANONICI LIBER SECUNDUS.

DE RERUM DIVISIONE, ATQUE ILLARUM
ADMINISTRATIONE.

TITULUS PRIMUS.

Res Ecclesiasticae sunt aut spirituales, aut temporales. hoc dicit.

Superiore libro de jure personarum exposuimus: modo videamus de rebus Ecclesiasticis, illarumque tractatione, & administratione. Summa rerum Ecclesiasticarum divisio in duos articulos deducitur: nam aut spirituales sunt, aut temporales. Spirituales sunt, quae spiritui deserviunt, atque animae causa sunt instituta: ut Sacramenta Ecclesiae, altaria, & his similia. Temporales sunt, quae non tam spiritus, quam corporis gratia pro Ecclesiasticis ministeriis, sacrorumque ministeriorum usu sunt comparatae: ut sunt, praedia, domus, & fructus decimales.

Res spirituales sunt aut incorporales, aut corporales: & corporales dividuntur in Sacramenta, in res sacras, sanctas & religiosas, h. d.

Res spirituales quaedam sunt incorporales, quaedam vero corporales. Incorporales sunt, quae neque tangi, neque sensu corporeo percipi possunt: quales sunt, virtutes, & dona Dei, aut quae in jure consistunt. Corporales sunt, quae tangi & humanis sensibus percipi possunt. Harum autem quaedam sunt Sacramenta, quaedam sacra sunt, & sancta, quaedam religiosa. Videamus igitur: nunc de spiritualibus: & quidem incorporales, cum de his tam supra opportunis locis loquuti fuerimus, quam etiam infra suo tempore dicaturi simus, specialem tractatum minime exigunt: itaque tractemus jam de corporalibus, ac primum de Sacramentis, de sacris, sanctis, & religiosis, consequenter etiam loquaturi: ac demum de rebus temporalibus, atque illarum administratione.

DE SACRAMENTIS.

TITVLVS II.

Quid sit Sacramentum, h. d.

Sacramentum *a*, est invisibilis gratiae visibilis forma, ita quod ejus similitudinem gerens & causa existat.

Sacramentorum quaedam necessaria sunt, quaedam voluntaria, h. d.
Sacramentorum summa divisio haec est *b*, quod aut sunt necessaria, aut voluntaria. Necessaria sunt, quae sine interitu salutis aeternae praetermitti & contemni non possunt: ut sunt, Baptismus, Confirmatio, Poenitentia, Eucharistia, extrema Unctio: quae omnia ad particularem ejusque profectum sunt principaliter instituta. Volun-

a Can. sacrificium, de cons. dist. 2. *b* Can. immixtionem, & sed notandum, i. q. 1. gl. 1. c. veniens, extr. de transactio.

taria sunt, quae sine salutis dispensio, pro cuiusque arbitrio recipi possunt & refutari: quales sunt, Ordo sacer, & Matrimonium: & haec ad totius Ecclesiae profectum & subsidium principaliter pertinent.

Necessariorum Sacramentorum quaedam deserviunt ad ingressum Ecclesiae, quaedam ad progressionem in Ecclesia, quaedam ad profectum ab Ecclesia, h. d.

Et rursus necessariorum quaedam ad ingressum Ecclesiae sunt comparata, ut Baptismus: quaedam ad progressionem in Ecclesia, ut Confirmatio, Poenitentia, Eucharistia: quaedam ad egressum ab Ecclesia, ut postrema unctio.

Secunda de his Sacramentorum, quod quaedam characterem imprimunt, quae iterata non possunt, quod quaedam characterem iteratorem admittunt, h. d.

Res Sacramentorum quaedam characterem imprimunt, quaedam vero non. Quae characterem imprimunt, iterari non possunt: ut Baptismus, Confirmatio, Ordo sacer. Caetera vero, quae characterem nullum imprimunt, iterari minime prohibentur: ut, Eucharistia, Unctio, Poenitentia, Matrimonium.

Sacramenta consistunt elemento & verbo, h. d.

Constant autem Sacramenta elemento & verbo. Elementum hic accipimus, quicquid sub visibili materia, invisibilem gratiam designat & continet. Verbum sunt, quae formae visibilis efficaciam exprimunt: ego accedentem verbo ad elementum, sacramentum dico.

Non Ecclesia, sed Christus instituit Sacramenta, quae tamen dicuntur Ecclesiae, quia illa per ea sanctificatur, & illa ministrat, h. d.

Illud quoque scire nos oportet, quod non Ecclesia, sed ipso Domino instituit Sacramentis utimur: sed tamen ideo Ecclesiae Sacramenta nuncupamus, tum quod per ea sanctificata, & caelesti sponso matrimonii foedere conjuncta sit: tum, quod illorum dispensatio ejus credita sit ministerio.

Etiam malus minister, & haereticus potest ministrare Sacramenta, hoc dicit.

Ergo *a* qui baptizat, qui absoluit, & in singulis Sacramentis divinitus operatur, Dominus est: minister vero Ecclesiae in conficiendis sacris mysteriis, vel dispensandis, praeter nudum ministerium nihil sibi vendicare valet, cum non propriam, sed ejus qui Sacramenta instituit, personam referant, nec ulla ex ipsis sanctificationi virtus manet. Unde, quantum eos inculpato esse deceat, si tamen mali sint, vel a catholica communione se juncti, nihilominus & conficere Sacramenta, &

a Can. aliud est, & can. seq. de consecrat. dist. 4. dispensat.

dispensare poterunt, veluti enim per lapideos canales ad
areolas aqua transfunditur, & solis radii per loca foeti-
dissima transeunt, nulla contractus maculatione con-
taminantur: sic multo magis Sacramenta nulla ministri
fecunditate commulantur.

*Spirituales potestas exerceri sine fide potest, sed non sine intentione
Ecclesie. h. d.*

Hoc tamen sic intelligi oportet, si tales ministri inten-
tionem Ecclesie concordem habeant. Ceterum si ali-
quid agere intendant, puta sacris illudere mysteriis, vel
aliud, quod Ecclesie non consentiat, nihil agitur: sine fi-
de enim spiritualis potestas exerceri quidem potest, sine
Ecclesie intentione non potest. His circa Sacramenta ge-
neraliter cognitis, exordiamur nunc de singulis etiam
specialiter dicere: & quia baptismus fundamentum a
est & janua ceterorum, merito ab eo principatum su-
mamus.

DE BAPTISMO, ET EIVS

EFFECTU.

TITVLVS III.

*Baptismus operatur animae ablutionem, & in locum circumcisio-
nis est institutus. h. d.*

Baptismus est ablutio corporis exterior, que,
adhibita certa verborum forma, interiorum anime
ablutionem designat: & operatur. Veluti
enim circumcisio in populo Dei, in fidei iustitieque si-
gnaculum instituta, ad significationem purgationis ori-
ginalis veterisque peccati parvulis valebat: sic & bap-
tismus ad hominis innovationem valere cepit.

*Licet in baptismo plena contingat peccatorum remissio, non ta-
men contingit plena novitas. h. d.*

Non tamen ex quo quisque baptizatus, statim etiam
in eo omnis verus infirmitas absumitur, sed reno-
vatio ad remissionem peccatorum incipit, & ad intelli-
gentiam & operationem spiritualium: cetera vero sunt
in spe, donec compleantur, quod erit in resurrectionis
tempore. Quamvis ergo in baptismo plena fiat pec-
catorum remissio, non propterea plena novitas & mutatio
contingit.

*Cura baptizandi ad filios sacerdotum spectat, sed ex causa necessi-
tatis quilibet potest baptizare. h. d.*

Baptizandi autem cura ad solos sacerdotes perti-
net, ejusque ministerium nec ipsi diaconis explere
permittitur, absque Episcopo vel presbytero: nisi his
procul absentibus, ultima languoris cogat necessitas:
quo casu & laicis fidelibus, atque ipsi mulieribus e-
baptizare permittitur. Presbyter vero, cujus negligentia
commisissum est, ut quis sine baptismo ex humanis ex-
cessibus deponendus erit.

*Baptizati ab hereticis, schismaticis, pagano, vel aliis facinoro-
si, non sunt de novo rebaptizandi. h. d.*

Ed & si qui ab hereticis & sive schismaticis, vel et-
iam paganis, aut aliis facinorosis baptizati fuerint,
quasi baptizati non fuerint, iterum baptizari non de-
bent. Antiqua h. tamen patrum induxit institutio, ut
qui ab his in Trinitatis nomine baptizati fuerint, cum
ad sanctam Ecclesiam redierint, aut unctione chrismatis,
aut sola professione fidei, ad finem matris Ecclesie re-
vocentur.

Nemo seipsum baptizare potest. h. d.

Sed: quamquam baptismus ab hereticis, schismaticis
vel paganis susceptus valeat, ipsum tamen se baptiza-
re nemo poterit: sicut enim in carnali generatione, qua
proles ex viro & foemina nascitur, alius est qui carnali-

ter gignit, alius qui gignitur: sic in sacramentali gene-
ratione, qua soboles ex aqua & spiritu sancto renasci-
tur, alius debet esse qui spiritualiter generet, alius qui
generetur. Vnde de judæo, qui in mortis articulo con-
stitutus, in aquam seipsum immergendo dixerat, *Ego me
baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, responsum
est, denuo ab alio illum baptizandum esse, ut ostenda-
tur, quod alius est qui baptizatur, alius qui baptizat:
quamvis si talis continuo decessisset, protinus ad patri-
am evolasset, non propter fidei sacramentum, sed pro-
pter sacramenti fidem.

Baptismus alius fluminis, alius fluminis, alius sanguinis. h. d.

Quod quidem & de illo recte creditur, qui visibiliter
non baptizatus martyrii subiit sacramentum. Bap-
tismus enim invisibiliter ministratur, quem non con-
temptus religionis, sed terminus necessitatis excludit.
Vnde scite a scriptum a quibusdam reperitur, bap-
tismus alium esse fluminis, alium fluminis, alium vero
sanguinis: cum baptismi virtus & efficacia, non tam ab-
lutione & corporis, quam fide cordis contineatur: &
aliud sit per ministerium baptizare, quod sacerdos
exequitur: aliud per potestatem, quam Dominus non
utique ad eum sacramentis adunxit, ut sine illis eorundem
gratiam tribuere non possit.

*Parvuli baptizantur in fide parentum, & Ecclesie, & non debet
minor esse virtus baptismi, quam in circumcisio. h. d.*

Non tamen, quia fide cordis baptismatis virtus conti-
netur, ideo minus parvulos d. qui credere ob æta-
tem non possunt, unda salutaris abluit, cum & ii, non per
ulium, sed per habitum fidei, quem suscipiunt in bap-
tismo, credere non male credentur, & in fide parentum
& Ecclesie, alio profitente, baptizati, ob fidei sacramen-
tum recte fideles dici possunt: & cum circumcisio tam
adultis, quam parvulis ex precepto Domini conferretur,
ne baptismus, qui succedit in locum ipsius, & generalior
tamen existit, cum tam viri, quam femine baptizentur,
minoris videatur effectus, tam adultis, quam parvulis est
conferendus.

*Tam mater, quam filius, in ipso articulo parturienti, possunt se-
paratim baptizari, nec ab eo creditur baptismus iteratus. h. d.*

Is quoque cujus mater vel pragnans, vel in ipsa ho-
ra qua parturit, mortis urgente periculo, baptismatis
gratiam perceperit, baptizari poterit, nec propterea his
baptizatus reputabitur: cum utique ad maternum cor-
pus, cum esset in utero, periret: nec ibi regeneratio
reperiri possit, ubi generatio non precesserit, nec in hoc
infanti, qui nascitur, aliquid mater participat, cum uni-
tate utique propria voluntas in confessione sit atten-
denda.

Muti, surdi, & egrotantes baptizari possunt. h. d.

Muti quoque & surdi, seu egrotantes qui pro se
respondere non possunt, aliis pro se profitentibus,
recte baptizari poterunt.

*Dormienti & amentis, si ante somnum & amentiam habuerint
propositum baptizandi, baptizari possunt. h. d.*

Dormientibus & amentibus quæsitum est, &
plane si prius quam dormirent, aut amentiam incur-
rerent, non baptizandi propositum haberent, quia in eis
eadem perdurare voluntas intelligitur, si sic immergi fu-
erint, characterem sacramenti non suscipiant: secus au-
tem, si prius catechumeni extiterint, & baptizandi
propositum habuissent: tales enim in necessitatis articu-
lo baptizare consuevit Ecclesia. Tunc ergo characterem

a Veniens. ext. de presb. non baptiza. b Gl. i. in sum. de conf. dist. 4. c Can. ex quo. dist. 4. de conf. d Can. constar. de conf. dist. 4. e Can. mulier. d. dist. 4. de consec. f Can. quicumque. d. dist. 4. g Can. sive ab hereticis. & can. seq. de consec. dist. 4. h Can. ab antiqua. d. dist. 4. i C. debitum. ext. eod.

a Gl. i. in sum. de conf. dist. 4. b Can. verus bap. d. dist. 4. c Can. alud est. d. dist. 4. d Cap. majores. in sine prin. ext. eod. e Can. illud. & can. seq. vers. parvuli. de consec. distinction. 4. f Can. majores. cum ergo. ext. eod. g Can. si ad matrem. & can. seq. de conf. dist. 4. h Can. parvuli. alio. & can. seq. dist. 4. de consec. i Cap. majores. in sine. ext. eod.

